

ГРОШОВІ ПОТОКИ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

П.В. Бондаренко, В.Г. Бондаренко

Україна, м.Одеса, ОНЕУ, ОНАХТ

Annotation. This work describes the classification and movement of financial flows within the insurance company and their impact on the structure of financial resources.

В системі фінансового управління підприємством все більша увага приділяється питанням організації грошових потоків, що впливають на господарські результати його діяльності. З розвитком фінансового менеджменту дана категорія дедалі більше знаходить практичне застосування і потребує більш глибокого розгляду в науково-теоретичному аспекті. Реалізація більшості управлінських рішень з проведення господарських операцій пов'язана з використанням грошових коштів. Управління грошовими потоками націлене на забезпечення підтримки необхідного обсягу оборотних коштів, фінансування в необоротних активів організації, формування довгострокових фінансових вкладень, збереження платоспроможності та фінансової стійкості організації в цілому. Необхідною умовою ефективного управління грошовими потоками, як і всіма засобами підприємства, є створення налагодженої інформаційної системи, що включає в себе підсистеми бухгалтерського обліку та економічного аналізу. Організація діяльності фінансових служб з управління грошовими потоками у великих компаніях, являє собою складну проблему, яка вимагає серйозної теоретичної опрацювання. Основні питання в рамках управління грошовими потоками, інформаційного забезпечення даного процесу залишаються невирішеними. Аналіз великої кількості публікацій з проблем управління фінансами господарюючих суб'єктів показує, що серед учених відсутній також єдина думка в області методики обліку та аналізу грошових потоків.

Фінансові потоки в рамках кругообігу коштів господарюючого суб'єкта являють собою рух фінансових ресурсів у часі. Процес руху - це регулярний і безперервний процес акумуляції та використання фінансових ресурсів, що приводить до формування капіталу. Таким чином, управління потоками грошових коштів - найважливіший елемент фінансової політики підприємства.

Фінансові потоки страховика завжди опосередковані певними правовими актами, локальними нормативними актами, стандартами, що регламентують діяльність страхової організації.

Фінансові потоки являють собою надходження, перетворення і витрачання фінансових ресурсів, що генеруються в ході здійснення фінансово-господарської діяльності.

Позитивні фінансові потоки являють собою потік ресурсів, і негативні фінансові потоки - їх відтік. Фінансові потоки сприяють не тільки збільшенню чи зменшенню капіталу, але і його трансформації з однієї форми в іншу.

В умовах обмеженості фінансових ресурсів основною метою управління фінансовими потоками виступають виявлення рівня достатності фінансових ресурсів і вибір оптимальних та ефективних напрямів їх використання з безлічі альтернативних варіантів.

З метою вивчення фінансових потоків, що формуються в діяльності страхової організації, застосовується їх класифікація за різними підставами.

Рис. 1 Класифікація фінансових потоків

Основним джерелом припливу фінансових ресурсів страховика є страхові премії, а відтоку - страхові виплати та витрати на ведення справи.

Уявімо основні схеми фінансових потоків, що виникають при здійсненні страхової діяльності (рис. 2).

Специфіка надання страхової послуги як основного напрямку діяльності страхової організації полягає в її органічному зв'язку з іншими видами діяльності. У їх числі перестраховальна, інвестиційна, фінансова діяльність, надання різноманітних послуг тощо. Ці види діяльності носять вторинний характер по відношенню до власне страхування, однак це не зменшує їх значимість при формуванні фінансових ресурсів.

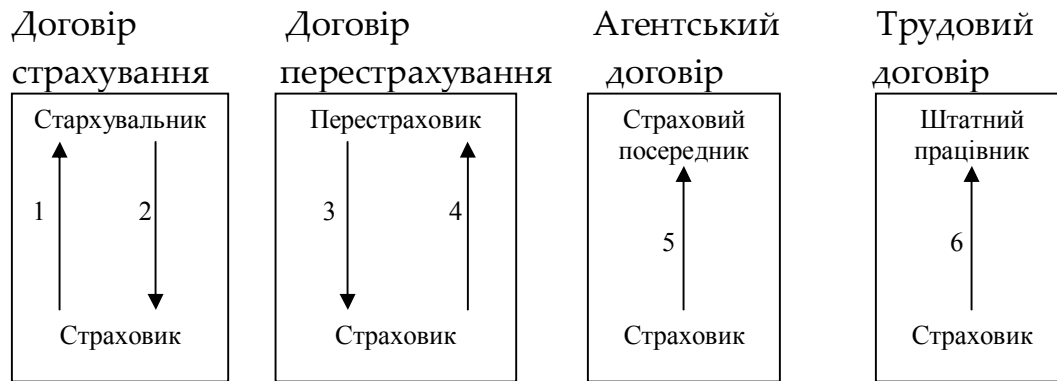

Рис. 2 Схеми фінансових потоків по страхуванню:

1 - страхова премія; 2 - страхова виплата; 3 - перестраховальна премія; 4 - виплата, винагорода; 5 - винагорода; 6 - оплата праці

У фінансів страхової компанії є багато особливостей, які пов'язані природою фінансових відносин страхової компанії і потребою розміщення тимчасово вільних грошей, що перебувають в управлінні у страховій компанії на фінансовому ринку.

Дана обставина зумовлює проміжне представлення страхування і як зв'язок фінансової системи і як елемент кредитної системи держави, де страхові компанії включені на третій рівень разом з недержавними пенсійними фондами, інвестиційними компаніями, фінансовими компаніями, кредитними спілками, небанківськими фінансовими інститутами. Однак, фінансова природа відносин, надаючи страховий захист - формування, розподілу і використання фондів грошей - підтверджує функції і страхову роль елемента фінансової системи. (Рис.3).

Формування фінансових ресурсів відбувається в ході здійснення господарської діяльності, яка включає поточну, інвестиційну та фінансову (рис. 4).

Поточна діяльність - це діяльність, пов'язана з проведенням страхування, співстрахування та перестрахування та здійсненням витрат, необхідних для їх проведення.

Рис.3 Схема формування і використання фінансів страхової компанії

Рис.4 Формування фінансових ресурсів за поточною, інвестиційної та фінансової діяльності

Слід підкреслити пріоритетне значення фінансових потоків саме щодо поточної діяльності. Позитивна різниця між припливом і відтоком фінансових ресурсів по поточній діяльності є умовою стабільної діяльності, яка характеризується високим рівнем фінансової стійкості. Від'ємна різниця між припливом і відтоком фінансових ресурсів, навпаки, може свідчити про фінансові труднощі і підвищенні ризику неплатоспроможності. Нестача коштів по поточній діяльності диктує необхідність їх залучення (вилучення) з інших видів діяльності. Наприклад, для заповнення виниклої різниці страховик буде змушений вдатися до зовнішніх запозичень, або до дострокового вилучення інвестицій, або до скорочення витрат на ведення справи і т.п. В іншому випадку, за відсутності розумних рішень, страхова організація не зможе виконувати прийняті на себе зобов'язання.

Типові притоки і відтоки фінансових ресурсів від поточної, інвестиційної, фінансової діяльності представлені в табл. 1.

Таблиця 1. Типові фінансові потоки у страхуванні

Позитивні фінансові потоки (притік)	Негативні фінансові потоки (відтік)
Формування фінансових ресурсів від поточної діяльності	
- о Страхові премії за договорами страхування, співстрахування, перестрахування - о Винагороди і Тантьєма за договорами перестрахування, винагороди за договорами співстрахування, а також за надання послуг страхового агента, сюрвейєра та аварійного комісара та ін - о Надходження до відшкодування заподіяних організації збитків - о Прибуток минулих років, виявлена у звітному році	- о Виплати за договорами страхування, співстрахування - о Оплата винагороди страховим посередникам - о Оплата послуг експертів, аварійних комісарів - о Оплата заборгованості за договорами перестрахування - о Оплата праці - о Виплата дивідендів і відсотків - о Розрахунки з податків і зборів - о Штрафи, пені, неустойки - о Збиток минулих років, виявлений у звітному році
Формування фінансових ресурсів від інвестиційної діяльності	

- о Виручка від продажу цінних паперів та інших фінансових вкладень - о Виручка від продажу основних засобів - о Надходження від погашення позик, наданих іншим організаціям - о Отримані відсотки і дивіденди	- о Витрати по придбанню, продажу цінних паперів та інших фінансових вкладень - о Витрати з придбання основних засобів - о Позики, надані іншим організаціям - о Придбання дочірніх організацій
Формування фінансових ресурсів від фінансової діяльності	
- о Надходження від емісії акцій та інших цінних паперів - о Оплата збільшення номінальної вартості	- о Погашення зобов'язань з оренди - о Погашення кредитів і позик
Увеличение (уменьшение) финансовых ресурсов	

Финансовые ресурсы как средства, находящиеся в распоряжении организации, обеспечивают бесперебойную деятельность.

Механизм формирования финансовых ресурсов страховой организации представлен на рис. 5.

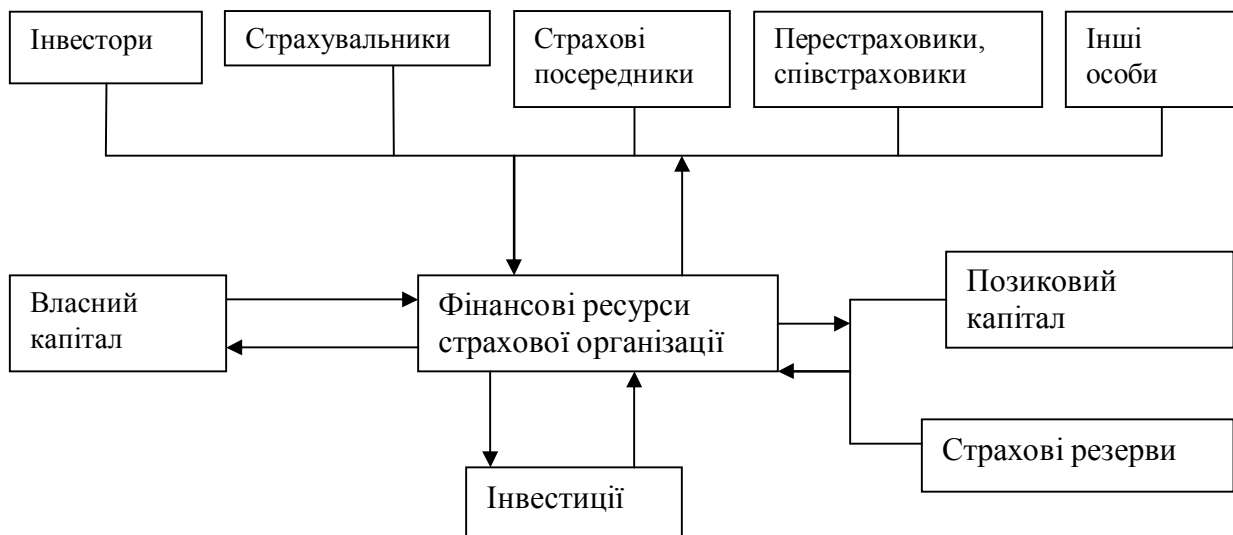

Рис. 5 Механізм формування фінансових ресурсів страхової організації

Джерелами утворення фінансових ресурсів є власний і позиковий капітал (рис.6).

Рис. 6 Структура капіталу страхової організації

Сформовані на первісному етапі фінансові ресурси вимагає постійного розвитку, що і визначає зміна структури капіталу в часі. Фінансову основу цього розвитку становить формування власних фінансових ресурсів, що залучаються як із зовнішніх, так і внутрішніх джерел.

Власний капітал - це капітал, що належить засновникам на правах власності і вільний від зобов'язань (за винятком прав вимог засновників).

Первинне формування фінансових ресурсів відбувається в момент установи організації та супроводжується утворенням статутного капіталу за рахунок внесків її засновників (учасників). Поповнення власного капіталу відбувається за рахунок додаткових внесків засновників і позитивних результатів діяльності (прибутку). Таким чином, у загальному сенсі власний капітал складається зі статутного капіталу і прибутку. Зважаючи на особливості окремих операцій та специфіки їх обліку в балансі передбачена інша класифікація власного капіталу, яка пропонує зі статутного капіталу виділяти додатковий

капітал, а з прибутку - резервний капітал. Так згідно зазначеної класифікації власний капітал представлений статутним капіталом, додатковим і резервним капіталом, нерозподіленим прибутком.

Склад власного капіталу страховика не відрізняється від його складу в інших учасників ринку.

Крім власного капіталу страхові організації залучають позиковий капітал, який відіграє суттєву роль у фінансуванні процесу страхування.

Позиковий капітал на відміну від власного капіталу належить третім особам і відображає зобов'язання страхової організації. Основними його характеристиками є повернення, платність і терміновість.

До складу позикового капіталу страхової організації впливає специфіка організації процесу страхування. Позиковий капітал включає: страхові резерви; кредити і позики; кредиторську заборгованість.

Основним елементом позикового капіталу страховика є страхові резерви, які мають строго цільове призначення і відображають зобов'язання страхової організації на звітну дату. Страхові резерви відносяться до умовних зобов'язань, так як існує невизначеність щодо їх настання, величини і терміну виконання. Це пов'язано з тим, що страхові зобов'язання характеризуються виключно настання або не настання страхових подій, не контрольованих організацією.

На підставі того, що страхові резерви формуються з коштів страхувальників - страхових премій - і призначені для здійснення страхових виплат, робиться висновок про те, що вони не належать страхової організації, а знаходяться в її розпорядженні тільки на період дії договору страхування. Однак віднесення страхових резервів як умовних зобов'язань страховика до позикового капіталу повною мірою не обгрунтоване, оскільки вони не володіють такими важливими характеристиками, як зворотність і платність (винятком є договори страхування життя). Засоби страхувальників, що акумулюються страховиком, належать не конкретному страхувальнику, а "суспільству страхувальників", тимчасове користування якими не передбачає платності для страхової організації. Крім того, при беззбитковому проходженні договору страхування вони перетворюються на прибуток від страхової діяльності, формуючи тим самим прибуток страховика і нараховуючи його власний капітал. Невідповідність повною мірою умовам повернення і

платності, а також можливість перетворення у власний капітал, обґрунтовує коректність визначення страхових резервів як "квaziзаємного капіталу".

Співвідношення власного і позикового капіталу характеризує платоспроможність страховика. Чим вище частка власного капіталу в структурі капіталу страховика, тим вище запас його фінансової міцності.

Рис. 7 Кругообіг коштів страхової компанії

1. Поточна страхова діяльність. Тут страхові премії, втрати, дохід, витрати та інші потоки грошових коштів, пов'язані з операціями страхування, відображають з'єднання страхування і перестрахування.

2. Інвестиційна діяльність. Ця сфера включає потік коштів, пов'язаний із закупівлею і продажем цінних паперів, іпотеками під нерухомістю, нерухомістю та іншими інвестиційними активами.

3. Фінансова діяльність. Покриває потік грошових коштів, служачи випуску акцій та викупу раніше проданих акцій, отримання кредитів і розрахунку боргів, виплату дивідендів акціонерам.

Наприкінці результатів звітного періоду потоку грошових коштів страхової компанії відображені у формі фінансової звітності "Звіт про рух грошових коштів", що має велику аналітичну вартість з метою управління.

Якщо за результатами звітного періоду чистий рух грошових коштів у результаті операційної діяльності має позитивне значення, у результаті інвестиційної та фінансової діяльності негативне. Це означає, що в результаті операційної діяльності, зокрема від реалізації продукції, підприємство отримує достатньо коштів, щоб мати можливість інвестувати ці кошти, а також погашати залучені кредити. Причому підприємству для здійснення інвестицій достатньо тільки власних коштів. Якщо при цьому чистий рух коштів у результаті всіх видів діяльності підприємства за рік також має позитивне значення, то можна говорити про те, що керівництво підприємства повністю справляється зі своїми функціями. У разі якщо рух грошових коштів у результаті операційної та фінансової діяльності має позитивне значення, а в результаті інвестиційної - негативне, говорять про нормальній якості управління підприємством.

Суть такої структури грошових потоків зводиться до наступного: підприємство направляє грошові кошти, отримані від операційної діяльності, а також кошти, отримані як кредити і додаткові вкладення власників (фінансова діяльність), на придбання необоротних активів (оновлення основних засобів, вкладення капіталу в нематеріальні активи, здійснення довгострокових інвестицій).

Література

1. Бондаренко П.В. .. Управління інвестиційними ризиками в страховій організації. - К .: КНУ ім.Тараса Шевченка, 2011, 89 с.
2. Бондаренко П.В. .. Деякі підходи до класифікації ризиків страховика. - О .: ОНЕУ, Вісник соц.-екон.досл. 2011, 8 с.
3. Баранова В.Г., Бондаренко П.В.. Інформаційна складова страхового ризику. - К .: ДВНЗ, КНЕУ ім. В.Гетьмана, 2012, 154с.